

بلاغت

اندیشنامه جنبش نرم‌افزاری (۱۰)

تمحّض و تحول

جهدی در بازتعریف و تکوین علوم انسانی اسلامی

بلاغت
www.BORHAN.ir

فهرست

پیشگفتار.....	۷
مقدمه.....	۹

فصل اول

علوم انسانی از دیدگاه دو اندیشمند اسلامی.....	۱۹
تحلیل تعریف و تلقی علامه مصباح از «علوم انسانی».....	۱۹
تحلیل تعریف علامه جعفری از «علوم انسانی».....	۲۹

فصل دوم

علل ناکامی نسبی در تولید علوم انسانی اسلامی.....	۴۱
بازیابی ریشه‌ها و خاستگاه‌های معرفتی.....	۴۱
بازیابی ریشه‌ها و خاستگاه‌های اجتماعی.....	۴۵
گفتارزدگی.....	۴۷
ناکارآمدی نظام آموزشی دانشگاه.....	۴۷
غفلت از سخت‌کوشی و بلندهمتی.....	۴۷
سستی ورزیدن در ارتقای خلوص.....	۴۸
علل اجتماعی ناکامی نسبی در تولید علوم انسانی اسلامی.....	۴۹

فصل سوم

تمتخص؛ گامی در راستای تولید علوم انسانی اسلامی.....	۵۱
تعریف حوزه‌ی تمتخص علمی.....	۵۲
۱. تعریف علم «جامعه‌شناسی».....	۵۲

۵۴	۲. تعریف علم «جامعه‌شناسی اسلامی»
۶۲	ضرورت‌ها و هدف‌های انجام حوزه‌ تخصص علمی
۶۲	۱. دستیابی جامعه اسلامی به استقلال فرهنگی و علمی
۶۳	۲. صیانت از هویت ایدئولوژیک جامعه اسلامی
۶۴	۳. رفع باره‌هایی از «حاجات نظری» جامعه و نظام اسلامی
۶۵	جایگاه و جغرافیای حوزه تخصص علمی
۶۵	۱. جایگاه و جغرافیای حوزه تخصص علمی در میان سایر حوزه‌های تخصص علمی مرتبط
۶۵	۲. جایگاه و جغرافیای حوزه تخصص علمی در میان علوم مرتبط
۶۶	موقعیت فعلی حوزه تخصص علمی در رشته‌های دانشگاهی
۶۶	۱. موقعیت فعلی حوزه تخصص علمی
۶۷	۲. فهرست دروس دانشگاهی مرتبط با حوزه تخصص علمی
۶۷	پیشینه نظری و علمی حوزه تخصص علمی
۶۷	۱. پیشینه علمی حوزه تخصص علمی در ایران
۶۹	۲. پیشینه علمی حوزه تخصص علمی در سایر کشورهای اسلامی!
۷۰	پیشینه ساختاری و سازمانی حوزه تخصص علمی
۷۱	ساختار منطقی (چیدمان مباحث) حوزه تخصص علمی
۷۱	۱. «فلسفه علم اجتماعی»
۷۲	۲. «ریافت اجتماعی»
۷۳	۳. «نظریه اجتماعی»
۷۵	برنامه حوزه تخصص علمی
۷۵	۱. در قلمرو اکتشاف و تحلیل
۷۵	۲. در قلمرو نقادی و دفاع
۷۵	۳. در قلمرو نظریه‌پردازی
۷۸	سیاست‌های کلان حاکم بر برنامه حوزه تخصص علمی
۷۸	۱. تکیه‌بنیادی بر «ایدئولوژی اسلامی»
۷۸	۲. «مواجهه‌گزینش‌گرانه» با علوم انسانی غربی
۷۹	۳. تلاش نظری «متراکم» و «فشرده»
۸۰	۴. تمرکز بر تولید «برونداد مکتوب»
۸۰	۵. «تخصص‌گرایی»
۸۲	کتابنامه

پیشگفتار

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا
ای مردم! همانا برای شما از جانب پروردگارتان برهانی آمده است و ما نوری
روشنگر (قرآن) به سوی شما فرفرستادیم (نساء: ۱۷۴).

سپاس خداوندی را که بشر را به برهان حقانیت وجود ذی جود آخرین فرستاده‌اش و نور روشنی بخش کلام الله مجید هدایت کرد و ملت شریف ایران را با هدیه‌ی آسمانی انقلاب اسلامی و حیات در ذیل نعمت ولایت در مسیر رشد و تعالی قرار داد.

انقلاب اسلامی نعمت بی‌بدیلی بود که رهین ملت ایران شد تا مسیر تمدن‌سازی اسلامی و الگو شدن برای جهان بشریت را پیماید و البته در این طریق، راه ناپیموده هنوز زیاد است و نیازمند گام‌هایی استوار و خردورزانه هستیم. اندیشکده‌ی برهان که متشکل از جمعی از فرزندان انقلاب اسلامی است، کانونی است فعال در زمینه‌ی تبیین گفتمان تمدن‌ساز انقلاب اسلامی. تلاش این مؤسسه‌ی اندیشه‌محور بر این است که با تکیه بر سرمایه و استعداد معرفتی-علمی نیروهای فرهیخته‌ی جریان انقلابی و ارزشی، به تبیین گفتمان انقلاب کمک کند و در مسیر تربیت نیروهای فکری تراز انقلاب اسلامی و یا به تعبیری، «مؤمن اندیشه‌ورز جهادی» بکوشد.

موسسه برهان مسیر مطلوب خود را حرکت در چارچوب الگوی امام-امت می‌داند

و بر این اساس، مبنای گفتمان‌سازی جهادگران فکری این اندیشکده بر پایه‌ی تبیین بیانات و دغدغه‌ها و مطالبات سیاسی-فرهنگی حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) و تولید پژوهش‌های معرفتی و راهبردی معطوف به این مهم است. اندیشکده‌ی برهان بر آن است که در مسیر یک جهاد فکری و اعتقادی منسجم و متقن با پاسخگویی مستدل و منطقی به پرسش‌ها و مسئله‌های کنونی جامعه، گره‌گشایی از معضلات فکری و نظری و شبهه‌زدایی و تولید تحلیل و تأملات سالم و پالوده از کج‌اندیشی و انحراف، گام بردارد.

اندیشنامه حاضر به مسأله مهم تحول در علوم انسانی و اسلامی سازی آن می‌پردازد. لازم است از زحمات آقای مهدی جمشیدی که در نگارش این اثر مشارکت داشته‌اند، کمال سپاسگزاری به عمل آید.

امید است این اثر، گامی کوچک اما مؤثر در شناخت و تعمیق گفتمان تمدن‌ساز انقلاب اسلامی و بازخوانی اندیشه‌های ناب اسلامی و مورد رضایت پرچمدار هدایت بشر، حضرت ولیعصر (عج) قرار گیرد.

محمدجواد اخوان

مدیر اندیشکده برهان